УДК 338.2

Ткаленко Н.В., к.т.н., доц.,
Чернігівський державний інститут економіки і управління

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА РІВНІ РЕГІОНУ

Визначено основні напрями стратегії інноваційного розвитку регіонів. Наведено основні методологічні принципи визначення напрямів інноваційної діяльності країни

Постановка проблеми. Форми і методи управління інноваційною діяльністю від державного та галузевого рівня до підприємницьких структур мають на меті вдосконалення організації керівництва інноваційним процесом по горизонталі на кожному рівні, в тому числі на регіональному.

Досвід минулих років довів недалекоглядну практику орієнтації господарських суб'єктів і органів управління на вирішення переважно поточних короткострокових завдань і на отримання миттєвого прибутку. Така орієнтація негативно відбилася на розвитку всього інноваційного потенціалу. Істотно знизилася інноваційна активність на регіональному та підприємницькому рівнях, звузилася фінансово-ресурсна база забезпечення науково-технічного прогресу. Для усунення подібних негативних явищ необхідно шукати впровадження нових, найбільш прогресивних форм і методів організації регіональної інноваційний діяльності.

Мета дослідження. Визначити основні стратегічні напрями розвитку інноваційного потенціалу на рівні регіону.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальна цільова спрямованість регіональної інноваційної політики зумовлена генеральними цілями соціально-економічного розвитку всієї країни. Разом з тим виділяють і конкретизують деякі особливо важливі й своєрідні цілі регіональної інноваційної політики і стратегії. Найбільш вагомими цілями є:

– створення оптимальних організаційно-економічних умов для найбільш раціонального використання інноваційного потенціалу в регіоні та наявних наукових, виробничих, матеріальних, фінансових, кадрових, інформаційних та інших ресурсів;

– широкомасштабне і прискорене впровадження інновацій, які гарантують екологічний захист регіону, запобігання забрудненню навколишнього середовища та інших негативних наслідків;

– забезпечення високого рівня розвитку загального сукупного інноваційного потенціалу в регіоні в інтересах соціально-економічного прогресу, підвищення конкурентоспроможності та ефективності господарства;

– пошук і мобілізація внутрішніх інноваційних резервів економічного зростання, що забезпечують стійкість, безпеку та підвищення життєздатності господарства регіону;

– всебічна підтримка інновацій, що сприяють формуванню сприятливого соціального клімату, раціональному використанню природних факторів у регіоні.

Викладення основного матеріалу дослідження. Процес формування, наукового обґрунтування та реалізації регіональної інноваційної політики і стратегії в найбільш загальному вигляді повинен охоплювати такі найважливіші етапи:

1) збір і аналіз інформації про стан інноваційного потенціалу в регіоні, факторів, ресурсів і проблем, які впливають на інноваційну активність і рівень соціально-економічного розвитку даного регіону;

2) підготовка науково обгрунтованого прогнозу (варіантів) інноваційного розвитку регіону на довгострокову (10 років), середньострокову (3-5 років) або короткострокову (1-2 роки) перспективу. При цьому враховуються результати комплексного аналізу інформації, проектування та рекомендації центральних федеральних органів влади, пропозиції про наміри господарюючих суб'єктів регіону, інших організацій і т.д.;

3) розробка (при дотриманні тих же термінів та затвердження органом влади) концепції інноваційного розвитку регіону, що визначає стратегічні цілі та ідеї інноваційної політики, основні напрями, шляхи, засоби й орієнтири (індикативні показники), що забезпечують успішну реалізацію інноваційної та соціально-економічної політики;

4) розробка та затвердження з урахуванням прогнозу і концепції регіональних цільових інноваційних програм;

5) розміщення регіонального або відповідного рівня місцевого замовлення серед виконавців, які відбираються на конкурсній основі, і укладення контрактів (договорів) з виконавцями замовлення;

6) здійснення контролю (моніторингу) за ходом реалізації цільових програм, оперативне внесення можливих змін і уточнень;

7) приймання та впровадження замовником результатів закінчених інноваційних розробок або можливий продаж цих результатів на аукціонах (торгах) потенційним покупцям [1, с. 20].

Основою механізму реалізації стратегії та політики, в тому числі інноваційної, є програмно-цільовий метод. Головна роль в цьому механізмі відводиться цільовим програмам (інноваційним або науково-технічним), які розробляються і затверджуються на відповідному, у тому числі і на регіональному рівні управління та господарювання. В останні роки програмно-цільові методи поширюються дуже активно.

Аналіз та узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду дозволяють виділити такі основні напрями вдосконалення організації управління процесом реалізації регіональної інноваційної політики і стратегії:

1) формування регіонального ринку інноваційної продукції та його інфраструктури;

2) консолідація і нарощування мощі інноваційного потенціалу в регіонах;

3) адаптація підприємств і організацій до інноваційного типу розвитку;

4) підвищення ролі регіональних органів влади в організації інноваційної діяльності в країні.

Найважливіше значення мають консолідація і нарощування мощі інноваційного потенціалу в регіонах. Необхідно виробляти та реалізовувати єдиний комплекс заходів, спрямованих на нарощування мощі інноваційного потенціалу, на консолідацію сил, досвіду кадрів, матеріальних і фінансових ресурсів усіх підприємств, організацій та інших підприємницьких структур (незалежно від форм власності та галузевої приналежності), що функціонують на території даного регіону.

Це потребує відповідну координацію інноваційної діяльності в масштабі даного регіону. Такий підхід до вирішення проблеми цілком виправданий, оскільки регіональний потенціал повинен розглядатися і розвиватися як єдина інтегрована система, що вміщує не тільки відповідні регіональні потенціали, але і сумарний науково-технічний потенціал, наявний у всіх господарюючих суб'єктів, розташованих на території даного регіону, незалежно від галузевої належності і форм власності.

У сучасних умовах особливої актуальності набуває необхідність створення сприятливих умов для ринкового обміну результатами інноваційної діяльності. Треба не тільки нарощувати обсяги виробництва інноваційної продукції, інноваційних робіт і послуг. Важливо домагатися також і прискорення відповідного розширення масштабів ринкового обміну новітніми досягненнями. У зв'язку з цим на перший план виходять завдання цілеспрямованого формування відповідної інфраструктури регіонального інноваційного ринку і зміцнення матеріальної бази ринкового господарства взагалі.

Під інфраструктурою інноваційного ринку розуміється сукупність різних підприємств, фірм, організацій, установ, що розробляють наукову і науково-технічну продукцію, а також об'єктів матеріально-технічної бази, що забезпечують ефективне функціонування інноваційного ринку, що виконують відповідні роботи і надають послуги, пов'язані з проведенням інноваційного процесу і обміном інноваційною продукцією. У складі найбільш типових блоків інноваційного потенціалу та інфраструктури інноваційного ринку можна виділити наступні:

© Ткаченко Н.В., 2011

1) блок науково-дослідних організацій, що є в регіоні, в тому числі: НДІ, дослідницькі лабораторії, групи, кафедри вузів, тимчасові творчі колективи, товариства вчених, винахідників і т.д.;

2) блок проектно-конструкторських та експериментальних організацій (проектні, конструкторські, технологічні інститути, лабораторії, бюро, фірми, випробувальні станції, полігони тощо);

3) блок виробничих підприємств і організацій - виробників і споживачів нових видів (зразків, моделей, типів) промислової, будівельної і тому подібної інноваційної продукції;

4) блок комплексних диверсифікованих організацій, які охоплюють широкий спектр різних видів і стадій інноваційної діяльності та забезпечують науково-технічне співробітництво у сфері інновацій (наукові містечка, фінансово-промислові групи, "стратегічні альянси" і т.п.);

5) блок підприємств і організацій сервісного обслуговування, в тому числі транспортних, енергетичних, будівельних, ремонтних, монтажних і т.п.;

6) блок фірм та організацій, що надають різні інтелектуальні послуги: експертизу, аудит, консалтинг, інжиніринг і т.п.;

7) блок інформаційного забезпечення, що складається з підприємств зв'язку, радіо, телебачення, обчислювальних центрів, банків даних, рекламних агентств і т.п.;

8) блок кадрового забезпечення, навчання, підвищення кваліфікації та обміну досвідом, що містить різні навчальні інститути, центри, бізнес-інкубатори і т.д.;

9) блок організацій, що забезпечують функціонування економічного механізму, фінансово-ресурсну, правову та адміністративно-організаційну підтримку інноваційного підприємництва. До цього блоку входять банки, фінансові, юридичні адміністративні, податкові, митні служби, регіональні інноваційні та інвестиційні фонди, венчурні та лізингові фірми і т.д.

Всебічно обґрунтований і зважений вибір оптимальної моделі розвитку інноваційного потенціалу та інфраструктури інноваційного ринку, а також послідовне налагодження чіткої взаємодії всіх складових цієї моделі гарантують створення найбільш сприятливого соціально-економічного і організаційного клімату для широкої дифузії нововведень, прискореного впровадження особливо прогресивних науково-технічних розробок і отримання найбільшого ефекту [3, с. 16].

У своєму розвитку різні галузі української економіки стикаються з проблемними ситуаціями, які зумовлюють адекватність різних за своїм змістом варіантів політики інноваційного розвитку, варіантів, що розрізняються по складу і типу інновацій (технологічних і нетехнологічних). Як загальні концептуальні міркування, так і ілюстративні матеріали в окремих галузях української економіки дозволяють зробити висновок про те, що в даний час і в середньостроковій перспективі соціально-економічний розвиток країни буде визначатися загальними інституційними, організаційно-господарськими інноваціями, які покликані удосконалити систему ринкових відносин, механізми ринкової координації. Системні ринкові інновації залишаються найважливішою передумовою мобілізації потенціалу розвитку, властивого технологічним інноваціям.

Отже, можуть бути обґрунтовані наступні напрямки економічної політики, що опосередковують активізацію інноваційного вектора розвитку:

– реструктуризація секторів економіки, що характеризуються відносною надмірністю виробничого потенціалу;

– формування більш ефективної корпоративної структури окремих галузей економіки;

– стимулювання впровадження сучасних систем управління виробництвом;

– будівництво ефективних ринків збуту;

– прискорення зростання рівня життя (наявних доходів) як передумова розширення ємності внутрішніх ринків і економічного простору для впровадження інновацій, спрямованих на підвищення якості продукції споживчого призначення;

– політика формування цінових пропорцій (співвідношення цін на фактори виробництва), спрямована на цілі підтримки конкурентоспроможності вітчизняних виробників кінцевої продукції, а також стимулювання платоспроможного попиту на інновації в сфері виробництва.

У сучасних умовах розвиток науки і освіти стає неодмінною умовою створення передумов сталого інтелектуального, науково-технічного та соціально-економічного розвитку української держави, підтримки її національної безпеки. Великого значення набуває державна політика збереження та примноження національного інтелектуального потенціалу. Науково-технічний потенціал України дозволяє перейти до інноваційної економіки, спираючись на вітчизняні розробки. При формуванні пріоритетів інноваційної діяльності слід дотримуватись наступних методологічних принципів:

1. Облік загальних закономірностей науково-технічного розвитку світового співтовариства.

2. Наявність піонерних фундаментальних досліджень.

3. Розробка нової техніки і нових матеріалів, підготовка відповідних кадрів.

4. Облік можливих розмірів сегменту внутрішнього і зовнішнього ринків продукції, що розробляється для реалізації формованих пріоритетів та випереджаючої стратегії розвитку економіки.

5. Можливість фінансового забезпечення реалізації всього технологічного ланцюжка створення продуктів та відповідних виробничих потужностей.

6. Створення умов для того, щоб вихідний фундаментальний науковий потенціал країни мав можливість втілити себе у пріоритетних продуктах і технологіях в максимально можливою мірою [2, с. 23].

Кожен наступний фактор обґрунтування стратегічних пріоритетів інноваційно-технологічного розвитку на довгострокову перспективу накладає додаткові обмеження на можливості реалізації наукового потенціалу країни і його втілення в піонерних продуктах і технологіях. Завдання інноваційної політики держави на довгострокову перспективу – створити умови, щоб вихідний фундаментальний науковий потенціал країни мав можливість втілити себе у пріоритетних продуктах і технологіях в максимально можливою мірою.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, інноваційний розвиток, інноваційний прорив, в тому числі і у вузькому (технологічному) розумінні слова, можливий тільки як результат спільної узгодженої та ефективної політики розвитку широкого спектру взаємодоповнюючих та взаємо підсилюючих продуктових, технологічних та інституціональних інновацій. Політика і стратегія повинні бути всебічно науково обґрунтовані і найтіснішим чином взаємопов'язані і скоординовані з основними положеннями та пріоритетними напрямками державної науково-технічної політики і стратегії, а також погоджені з суб'єктами інших рівнів управління та господарювання в частині реалізації завдань, що становлять взаємний інтерес. Слід виходити з того, що регіональна інноваційна політика і стратегія є органічною складовою частиною державної соціально-економічної і науково-технічної політики України.

Список використаної літератури:

1. *Быковский В.В.*Инновационный ресурс повышения качества производственных систем: монография / В.В. Быковский. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2008. – 96 с. 2. *Матвейкин В.Г.* Инновационный потенциал: современное состояние и перспективы развития: монография / В.Г. Матвейкин, С.И. Дворецкий, Л.В. Минько, В.П. Таров, Л.Н. Чайникова, О.И. Летунова – М.:"Издательство Машиностроение-1", 2007. – 284 с. 3. *Nauwelaers C., Wintjes R.* Innovation Policy in Europe: Measurement and Strategy. N.Y.: Edward Elgar Publishing, 2008.

ТКАЛЕНКО Наталія Валеріївна – кандидат технічних наук, доцент кафедри менеджменту і управління проектами Чернігівського державного інституту економіки і управління

Наукові інтереси:
– Інноваційна діяльність;
– інвестиційний менеджмент